

«І трава була синьою від пролісок та фіалок...»

До маслівського помістя Генріха Трітшеля належало дві економії: Луки /911 десятин/ та Костянтиново /878 десятин/. До речі, у ті часи такі господарчі одиниці прийнято було називати на західноєвропейський кшталт: «фермами». Володів Генріх Генріхович і невеличким Ольгино, яке знаходилось під Потоками та іменувалось так буцімто на честь його дружини. Саме там розпочинав колись господарчу діяльність і по суті спинався на ноги Маслівський аграрний заклад.

Справа у тому, що створений у другій половині 1920 року

Професор А.С. Молостов
Фото 30-х рр.

Маслівський агрономічний технікум у перші три роки свого існування був позбавлений державного фінансування, тому кошти для свого подальшого розвитку заробляв сам. Хоча, для економічних операцій заклад тоді мав усього два об'єкти: вальцьового парового млина, власноручно піднятого із руїн першим директором і організатором технікуму професором В.І. Івановим та землі сусідньої із Ольгино Потіцької економії. У 1921/1922 роках ті 280 десятин ґрунту Губраднаргосп відірвав від свого серця із великим скрипом, адже комнезамівці уже встигли поділити усі чорноземи. Саме ж Ольгино громадянська війна понівечила настільки, що там не залишилось уже нічого, крім напівзасипаної криниці та землянки для сторожа. Тим не менш, уже у 1923 році професором А.С. Молостовим тут було організовано радгосп ім. Шевченка /навчально-дослідне господарство або ж учгосп/ площа якого збільшилась до 439 десятин. Ще 150 десятин виділив державний земельний фонд для тимчасового користування. Тож земельні угіддя радгоспу /учгоспу/ зросли до 589 десятин. Більше того, головним напрямком його діяльності стало саме насінництво, і перші партії озимої пшениці Українка, яка принесла світову

славу Миронівській дослідно-селекційній станції та селекціонеру І.М. Єремєєву, вийшли саме звідти.

Варто знати, що засновник учгоспу Аркадій Савелович Молостов став одним із фундаторів Маслівського аграрного закладу і

Маслівського вишу зокрема. До Маслівки вчений викладав на факультеті агрономії в КПІ і чудово знався на дослідній справі. Він ввів плановість у навчально-дослідну практику студентів, особисто започаткував демонстраційне дослідно-селекційне поле та разом із професором Д.К. Ларіоновим створив колекційну шкілку. А інакше і бути не могло, адже виробнича студентська практика завжди важила не менше, ніж теоретична. Втім, Президія Шевченківського окрвиконкому за таку організацію навчального процесу винесе В.І. Іванову велику догану: «У вашому закладі студенти більше працюють, ніж навчаються, а це недопустимо». Але ж інакше б не вижили. У 1924 році тільки польове господарство радгоспу дає 21339 крб. чистого прибутку. На той час на учгоспі за яким впритул до 40-х років зберігалась дореволюційна назва «ферма» уже було зведено волонню, комору, стайню, магазин, контору, житловий будинок для управляючого, житловий будинок для штатних робітників та їдальню. Крім того, із 1926 року учгосп переходить практично на власний спосіб обробітку землю. А до цього переважала так звана половинщина. Та у ній відпала усяка потреба, коли закладу нарешті вдалось придбати свого трактора. Тож маючи ще й десятьох коней, він уже міг повністю охопити усі свої землі.

Один із найвідоміших випускників Маслівки академік А.В. Пухальський згадує: «У дослідному господарстві висівались зернові та інші польові культури. Процвітало городництво. Була ферма ВРХ та кінний двір. Студенти чергували у господарстві позмінно і здійснювали усі види с/г робіт. Їх виконання строго контролювалось за допомогою спеціальних книжок обліку учбової практики. Між іншим, нерідко на посаді помічника директора із навчальної практики працювали колишні випускники МІСНІТ. Наприклад, В.П. Цуп із IV випуску. У майбутньому – здобуде ступінь доктора с/г наук/. Або П.С. Кузьменко із VII випуску. У майбутньому – сам викладатиме у МІСНІТ. Хочу наголосити, що на заключному етапі своєї практики студент ще й виконував функції управляючого господарством. При чому – із усіма їх фінансовими та бухгалтерськими аспектами. Саме тому я завжди знав: щоб у моєму житті не трапилось, але добротний фах агронома таки залишиться при мені...».

Надзвичайно цікаві спогади про учгосп залишила і Н.Д. Ларіонова /Х випуск МІСНІТ/, донька професора Д.К. Ларіонова: «Ферма або ж Ольгино була затишним зеленим закутком серед полів. Його оторочували пишні кущі бузку, і весною наповнювався він співом солов'їв. Працювали ми там в усі пори року: і сіяли, і жнивували. Особливо багато трудились на буряках: і пололи їх, і проривали, і копали вручну. А все ж більше згадується не це, а той первозданий куточок природи біля ферми. Ота смуга неораної землі, ота цілина. Справжня тобі маслівська Асканія-Нова. Весною трава там була синьою від пролісків і фіалок, а земля наповнювалась пахощами дикорослих гіацинтів. Влітку ж, наче піна морська розливалась навколо і шелестіла

на вітрі ковила. У тому місці взагалі збереглося багато рідкісних рослин. А у травах гніздилось ще й безліч усякої птиці: і жайворонки, і перепілки, і навіть дрохви, оті наші українські страуси. Ніхто на дрохв не полював, і вони собі спокійно виводили малих у своїх гніздах. Було підійдеш тихенько, сядеш у високій траві і спостерігаєш, як вони величаво там походжають із своїм потомством. А часом можна було навіть і сайгака побачити. Так, це була смуга справжнього дикого степу – неймовірна і дивовижна окраса села...».

Напевне звідти і з'явилось у Маслівці прислів'я «Спить, як дрохва». Хоча, нічого дивного, адже Генріх Трйтшель, випускник відділення с/г та садівництва Берлінського університету ім. О. Гумбольдта був не тільки талановитим аграрником, але і великим поборником справи збереження природи. Створений ним парковий комплекс живе і досі. Скоріш усього мав Трйтшель відношення і до заповідника у лісовому масиві а також зберіг заповідну зону на межі степу та лісостепу. Тому сайгаки у степу, гірські коні породи Арден на конефермі відкритого типу та павичі у парку, то теж було його надбання. А от дрохви очевидно гніздилися тут здавна. Як відомо, цей рідкісний і найбільший на Україні птах є за своєю природою надзвичайно обережним. Та й налічується його усього три види. І тепер навіть трудно уявити, що у Маслівці був свій край неляканих дрохв. Що вже говорити про сайгаків, які колись населяли степи України впритул аж до Карпат, але у XIX столітті їх у нас винищили так би мовити до останнього копита. Тож у Маслівку ця антилопа прибула десь певно із степів Приволжя. Що ж до бельгійських Арденів, то тут усе набагато простіше: у XIX столітті їх масово завозили у Російську імперію, у тому числі і в Україну, для виведення місцевих ваговозних порід коней.

Звичайно, що вся ця екзотика вітчизняної фауни тепер у далекому минулому Маслівки, бо почалось нищення нашої Асканії-Нової ще у громадянську. А колективізація прикінчила її остаточно. Як згадує Наталія Дмитрівна Ларіонова: «Коли прийшла колективізація, то цілину в Ольгино розорали і все живе там розігнали та знищили».

Що ж до самого учгоспу, то робота там кипіла навіть у найбільш голодні роки, спричинені колективізацією. Звідси іще одна назва Ольгино – Гуща. Принаймні, у своїх історичних розвідках так стверджував журналіст і краєзнавець В.А. Глущенко. До того ж, у праці викладачів МІСНІТ П.Т. Марченка та А.С. Молостова «Організація навчання в процесі виробництва» /«Записки МІСНІТ», випуск 1, Берлін, 1926 р./ є і такі рядки: «...найперше завдання навчального процесу, пов'язаного із виробництвом полягає у збільшенні продуктивності праці студентів та у підвищенні її якості. Також ми маємо добитись найбільш дбайливого ставлення студентів до тих об'єктів із якими вони працюють.... Із усіх закордонних агрономічних шкіл, які впритул підійшли до розв'язання цього питання нам найліпше підійшла б американська, адже студент там отримує стовідсоткові практичні

вміння і знання. Однак американська школа має для цього величезний бюджет, а от у нас умови інші... І все ж, завдячуючи дружнім зусиллям та впертій праці можна перемогти усі матеріальні труднощі та отримати той рівень вдосконалення, якого потребує радянська школа...» /Ю. Ячевський, «Записки МІСНІТ», випуск 1, Берлін, 1926 р./.

Керівник навчальної практики
при МІСНІТ Ушатов
Фото 1929 р.

Так воно і трапилось, навіть попри те, що у 1937 році Маслівський виш було реорганізовано, і він набув статусу с/г технікуму. Та при цьому діяльність учгоспу ніяким чином не була припинена. Діяв він, як господарча одиниця громгоспу, тобто колишнього маслівського колгоспу і у роки окупації. Нажаль практично ніде не зафіксованим залишився факт діяльності підпілля на учгоспі. Можна тільки навести спогади Ю.Г. Балтіна, який у

60-х роках очолював середню школу у селі Липки на Житомирщині: «У підпільну організацію учгоспу входили - Кирило Костюченко, Максим Шумський, Панас Шакало, Олександр Жабенко. Був ще дехто із числа військовополонених. Керував учгоспом Степан Стогній із Миронівки, який теж підтримував підпільників. Ми розповсюджували зведення Радінформбюро, а також підтримували зв'язок із григорівським підпіллям» /Червона Зірка, 11.12. 1965 р./.

Збитки заподіяні окупантами Маслівському с/г технікуму становили 3119968 крб. Тож відбудова закладу і учгоспу зокрема тривала аж до початку 50-х років. Та все ж, учгосп став одним із небагатьох місць у повоєнному голодному селі, де і борошно водилось, і крупи, і жири. Тому фронтовик М.Д. Паламарчук, який очолив технікум у 1944 році «набув великої популярності у районі, адже дістати пуд борошна тоді було непросто, а він володів цим багатством» /Маслівський с/г технікум, історична довідка 1967 р./.

Таким способом перед Максимом Даниловичем відкривалось чимало кабінетних дверей. Та і для кожного працівника технікуму преміальні 50 або навіть і 200 кг борошна за великим рахунком тоді важили більше, ніж чергова грамота до чергової річниці Жовтневої революції. Звичайно, що у кожній медалі є і своя зворотна сторона. Зокрема, у наказі № 37 Міністерства с/г УРСР від 11.07. 1946 р. зазначалось, що план учбової практики у Маслівському с/г технікумі не виконується, а на учгоспі розбазарено понад 12 т зерна, 10 т картоплі та 100 кг жирів. Тут можна ще зазначити, що у 1946/1949 роках за зловживання або ж за станом здоров'я було звільнено трьох управляючих навчальним господарством. Та як би там не було, а саме

завдячуючи учгоспу було вирішено насущне питання забезпечення студентів хлібом. У 1949 році у технікумі було відкрито пекарню, де випікався хліб із власного борошна. Ще через рік на учгоспі було зібрано перший рекордний, зважаючи на тотальну розруху, урожай зернових: по 50 ц/га. На той час учгоспом керував С.М. Горбач. А загалом у 1945/1971 роках цю виробничу структуру очолювали: О.А. Ткаченко, В.К. Оберемко, І.Г. Жадан, Б.Я. Колінько, М.Ю. Стеценко, А.К. Вошан.

Керівник учгоспу М.Ю. Стеценко
Фото 50-х рр.

У цьому відношенні не можна оминати особистість Миколи Юхимовича Стеценка, який обов'язки керівника учгоспу поєднував із педагогічною діяльністю. Він та його дружина Ніна Іванівна викладали предмети: «Механізація с/г» і «Електрифікація с/г». Додатковий штрих: у 50-х роках саме Микола Стеценко очолював футбольну команду, яка грала за Маслівський с/г технікум. Цілком вірогідно, що з'явилась би і ціла педагогічна династія Стеценків, але єдиний син цього подружжя загине у Афганістані.

У 1958 році із ініціативи комсомольців технікуму на учгоспі організовується сім студентських виробничих бригад. Цей подвижницький порив молоді підтримується педагогічною Радою технікуму. А чи справді він був добровільним, тепер трудно судити. Однозначною була тільки вказівка Міністерства с/г УРСР про те, що усі роботи у навчально-дослідних господарствах с/г закладів освіти мали виконуватись силами самих студентів. Таким чином, за кожною із бригад закріплювалось від 40 до 300 га землі, де майбутні агрономи вирощували зернові та цукрові буряки. Зоотехніки, відповідно, займались поголів'ям ВРХ, свиней та кролів. І як данина часу: кожна ланка у кожній бригаді була охоплена соціалістичним змаганням. Але що характерно: робота в студентських бригадах матеріально стимулювалась. А для поліпшення їхніх побутових умов на учгоспі було зведено двохповерховий гуртожиток і навіть діяв свій клуб із кіноустановкою.

Маслівський досвід організації навчальної студентської практики, як тоді казали переймався і брався на озброєння. А щодо виробничого рівня учгоспу, то 36,6 ц/га зернових і 145 ц м'яса на кожні 100 га угідь та 535 ц молока на кожні 100 га угідь, були лише середньостатистичними показниками. Та при цьому - результатами саме студентської праці. Звісно, керованої наставниками та інструкторами. Ними стали, наприклад, передові доярки М.П. Бордюг та В.П. Степаненко. Трактористи – П.С. Мовчан, М.Є. Педченко, О.Є. Коваленко. А якщо брати загалом, то у 1970 році земельна площа учгоспу становила 647 га, і там крім студентів працювали ще 123 наймані робітники. Учгосп мав

два телятники на 336 голів та два свинарники на 471 голову. Молока отримували по 3124 кг на кожну корову. Цей господарчий комплекс доповнювала пасіка, фруктовий сад, ягідник та виноградник.

У 1972 році Маслівський с/г технікум набуває статусу Маслівського радгоспу-технікуму. Основним напрямком його діяльності поряд із рільництвом та м'ясо молочною галуззю с/г знову стає насінництво. І все ж, саме на учгоспі облаштовується ферма із 1,5 тисячним поголів'ям свиней породи Велика біла. Племінне стадо для неї було завезене із Естонії, і звідси ж племінний молодняк реалізовувався у господарства десяти областей України. Наприклад, у 1994 році було продано і дуже дорого понад 200 голів. По суті, це був племінний завод, який здобув широке визнання і неодноразово був відзначений дипломами вітчизняних аграрних виставок.

Після реорганізації Маслівського радгоспу-технікуму /2000 рік/ його землі залишились за учбовим господарством нової структури: Маслівського державного аграрного технікуму. Та у 2007 році відбулась чергова перебудова шляхом роз'єднання учбової частини закладу і його навчально-дослідного господарства, земля якого у подальшому підпала під розпаювання. Тож сьогодні площа цієї навчально-виробничої бази ВСП «Маслівський аграрний фаховий коледж ім. П.Х Гаркавого БНАУ» становить 621 га. Однак це уже не колишнє Ольгино. Колиска одного із найстарших у регіоні спеціалізованих с/г навчальних закладів втрачена. Думається, що назавжди. Хоча, кому б із наших співвітчизників не хотілось би, щоб трава на рідних теренах знову стала синьою від пролісок і фіалок. І щоб знову гніздилися у ній дивовижні птахи. І щоб земля навколо наповнювалась пахощами суцвіть дикорослих гіацинтів. І щоб по ній у стрімкому польоті мчали вдаль прекрасні степові антилопи. Одне тільки пече: а чи буде ще та даль, коли не стане своєї землі?

Робота у дослідному господарстві Маслівського аграрного фахового коледжу
2021 р.

Керівник навчальної практики – І.Л. Пахович